

СЛОВ'ЯНСЬКІ МОВИ

УДК 811.162.1'37

DOI <https://doi.org/10.32782/2710-4656/2023.5/07>**Аскерова І. А.**

Український державний університет імені Михайла Драгоманова

РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ ЕМОЦІЙНОГО ПЕРЕЖИВАННЯ СТРАХУ В ПОЛЬСЬКІЙ МОВІ

*Пропонована стаття присвячена описові особливостей репрезентації базового психічного феномена – страх – у польській мовній картині світу. Це переживання у структурі лексико-семантичного поля назв емоцій не має полярної позитивно маркованої пари. Комплексний семантико-структурний та лінгвокогнітивний аналіз здійснено з урахуванням таких параметрів, як первинність / переносність, вторинність назви емоції, її позитивна / негативна маркованість, інтенсивність, характер прояву, причина, суб'єкт переживання, його зовнішня маніфестація та вегетативні зміни тощо. В емотиві пол. *strach* значення страху є прямим, номінативним, воно складає ядро досліджуваного мікрополя. Мотивацією цієї назви є, як правило, відчуття безпосередньої, реальної небезпеки. Причиною виникнення також є уявлення про щось невідоме, передбачення, що з людиною може статись щось погане в майбутньому. Страх є сильним емоційним переживанням, він властивий як людині, так і іншим живим істотам.*

Мовні факти засвідчили, що у стані страху людина намагається припинити дію на себе небажаного фактора і для цього ладна або сховатись, зробитись непомітною, або втекти. До зовнішніх проявів цієї емоції належить тремтіння, дрижання різних частин тіла. Вегетативні зміни в організмі під впливом страху мовний матеріал засвідчує досить яскраво. Серед них – прискорення серцевих скорочень, як правила, зниження артеріального тиску, болі у шлунку, розлад кишківника тощо. До фізіологічних реакцій належить також заостеніння, заціпеніння. Посилена увагу мовців до соматичних характеристик досліджуваного стану пояснюємо природою цієї емоції, якій властиві сильно виражені фізіологічні прояви.

*Лексема пол. *strach* характеризується широкою лексичною сполучуваністю. Відтворені образні колокації свідчать про те, що страх у мовній картині світу поляків уявляється як рідка або газоподібна субстанція, холод, хижа істота, яка, вороже налаштована по відношенню до людини, зерно, їжа, хвороба тощо. Досліджувана лексична одиниця характеризується великим словотвірним потенціалом та широкою низкою похідних.*

Ключові слова: емотивна лексика і фразеологія, мовна картина світу, семантика, словотвірна структура, лексико-семантичне поле, метафора.

Постановка проблеми. Сучасна лінгвістика активно досліджує й аналізує мовні картини світу, охоплюючи його найрізноманітніші аспекти. Ця галузь когнітивної науки зосереджена на вивченні того, як мова відображає, організовує та впорядковує сприйняття і розуміння зовнішнього світу людини, її навколишньої реальності, а також з'ясовує, як вона виражає внутрішній ментальний простір, зокрема емоції, почуття й душевні переживання. Одним із базових негативно конотованих феноменів людської психіки, який широко та яскраво об'єктивований у польській мові, є страх.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Ця емоція уже перебувала у фокусі уваги польських учених (І. Новаковська-Кемпна, А. Спагінська-Прушак, А. Карась, К. Томчак, Е. Єнджейко, М. Якубович та ін.), які досліджували окремі найменування страху з погляду їхніх семантичних, граматичних чи дискурсивних ознак, однак на сьогоднішній день відповідне лексико-семантичне (мікро)поле в польській лінгвістичній науці досі не дістало комплексного монографічного опису.

Метою статті є поглиблений аналіз семантики, структури, а також лексичної і граматичної

сполучуваності субстантива пол. *strach*. Об'єкт дослідження становить польський емотив *strach*, який належить до ядерної зони досліджуваного лексико-семантичного мікрополя у польській мові. Предметом аналізу є семантичні, граматичні та лінгвокогнітивні властивості відповідної лексичної одиниці.

Матеріалом для дослідження слугували тлумачні, фразеологічні, діалектні лексикографічні джерела польської й інших слов'янських мов, словники синонімів, близькозначних слів та архаїзмів, Національний корпус текстів польської мови, а також наукові праці у галузі психології емоцій та почуттів людини. Зазначена комбінація джерел, на нашу думку, дає змогу отримати більш обґрунтовані висновки щодо особливостей репрезентації страху в польській мовній свідомості.

Виклад основного матеріалу. Страх є однією з ключових емоцій у житті людини, його роль і значущість важко переоцінити. По-перше, він виконує надважливу функцію захисту організму, мобілізує фізіологічні реакції, які дозволяють швидко реагувати на небезпеку й, тим самим, вижити у критичних ситуаціях. По-друге, страх впливає на наше прийняття рішень. Він може допомагати обережніше підходити до ризикованих моментів та виробляти раціональніші стратегії. По-третє, страх слугує істотним стимулом для самовдосконалення й розвитку: коли люди відчують страх перед певними обставинами або завданнями, це може мотивувати їх працювати над подоланням внутрішнього дискомфорту для досягнення нових цілей. Він може розглядатися як джерело креативності й творчості: відчуття страху перед тими чи тими наслідками може стимулювати пошук інноваційних рішень та нових шляхів розв'язання проблем [1].

Отже, страх впливає на фізичне та психічне здоров'я людини, відносини з іншими людьми, процеси прийняття рішень, соціальну інтеграцію та інші сфери життя. Вивчення його з погляду лінгвістики сприяє глибшому розумінню цієї емоції, дає змогу розкрити її компоненти та взаємозв'язок з мовними засобами вираження, дослідити культурні відмінності у сприйнятті й вираженні страху, що має неабияке значення для міжкультурної комунікації та міжкультурного взаєморозуміння.

Найменуванням аналізованого емоційного стану, що активно функціонує в сучасній польській мові і є основним субстантивним позначенням емоції страху, є пол. *strach*. Цей іменник має три сенси, першим серед яких є «непокої,

спричинений небезпекою або чимось невідомим, що видається грізним, а також думкою про щось загрозливе» [SJPSz 3, с. 319–320; PSWP 40, с. 313; ISJP 2, с. 696–697]. Саме цим значенням емотив уходить до лексико-семантичного мікрополя страху. Крім цього, якщо *strach* вживається у множині – *strachy*, то позначає, за народними віруваннями, тінь, дух померлого, мару, привид тощо (*wierzyć w strachy, opowieści o strachach*, а також у прислів'ї *strachy na Lachy* «даремно когось лякати»). І, нарешті, як правило, в колокації *strach na wróble* аналізований іменник означає «опудало; старий одяг (часом і капелюх), розвішаний на палицях та поставлений на городі або в полі з метою відлякування шкідливих птахів» [тс.].

Персоніфіковане втілення образу страху власне в цьому останньому сенсі яскраво змальовує Р. М. Гронський в оповіданні «Страх», пор. уривок: *"Na głowę wsadzili mi stary kapelusz. Przepraszam. Właściwie nie mam głowy. Zastąpił ją weheć słomy... Kurtkę też mi dali niezwykłą... Zwyczajny gość nie ma takich długich rąk. Już ubranego wynieśli mnie na pole, na którym kwitły maki. Wetknęli mnie w ziemię i poszli...Któregoś dnia zjawily się ptaki...Przybawione jaskrawością kwiatów, frunęły prosto na mnie. Przerazał mnie groźny trzepot skrzydeł. Jak opętany zaczęłam wymachiwać rękoma. Ze strachu nie czulem zmęczenia. Trząsłem się i drżałem. ... Przyszli ludzie. Orzekli, że jestem wyśmienitym strachem na wróble. Że dzięki mnie będą mogły dojrzewać lany"*.

Наведене словосполучення може вживатись як у прямому, так і в переносному значенні по відношенню до зовнішнього вигляду людини – *wyglądać jak strach na wróble* «бути погано вдягненим» [тс.].

Як свідчить мовний матеріал, страх є емоцією, яка властива не лише людині, але й іншим живим істотам: *"Ludzie drżeli ze strachu przed jej magiczną siłą"* (Kosidowski Z. *Opowieści biblijne*), *"Pies skulił się ze strachu"*, *"Szczeniaka zdjął strach"* [5].

Причиною страху може бути відчуття безпосередньої, реальної небезпеки – *"Oczy mu błyszcza, jak wilkowi. Zbójca! Dziewuszysko zatrzęsło się ze strachu, ale zaraz pomyślała sobie: jak zobaczy, że nie śpię, zabije"* (Oppman A. *Legendsy warszawskie*), *"Mały chłopiec na widok wielkiego, szczekającego psa, sztywnieje ze strachu"* (Grzesiuk L., Tryjarska B. *Jak pomagać sobie*), або передчуття, передбачення людиною, що з нею може щось погане статись у майбутньому – *"Emocje retencjonistów dają znać o sobie, ilekroć społeczeństwo ogarnia strach przed terrorystami lub rosnącą liczbą szczególnie drastycznych zabójstw"* (Przekrój 2001,

nr 2908), "Któż z nas nie przeżywał paraliżującego **strachu** przed wizytą u stomatologa?" (медична реклама), а також уявлення про щось невідоме – "Doszedłem do wniosku, że kierował mną chyba tylko jakiś nieokreślony **strach** przed czymś niezwykłym, jak mi się wydawało, niebezpiecznym" (MT 1996, nr 2]) "Pisząc o przesądzie zauważa, że rodzi go bezpodstawny lęk i **strach** przed czymś nieznanym, tajemniczym" (Literatura 1984, nr 2).

Страх може виникати несподівано – "W tej samej chwili jego serce żywiej zabiło, poczuł **strach**" (Ostrowicka B. Kraina kolorów – księga intryg), "Nagle poczuł, że do gardła podpełza mu zimny, obezwładniający **strach**" (MT 2001, nr 3), або формуватися протягом тривалого часу: "**Strach** nie pojawił się dopiero tu i teraz. **Strach** tkwił we mnie już od dawna..." (Głębski J. Kuracja).

Поряд із прямим номінативним позначенням страху в польській мові функціонують численні аналітичні конструкції зі словом *strach*, які значно повніше й ширше виражають цей негативно конований стан людської психіки. Серед аналітизмів можна виділити такі групи:

2. «Іменник *strach* + іменник у Р. в. або в О. в. з прийменником *przed*» на позначення особи або ситуації, що викликають страх: *strach matki / ojca / nauczyciela / choroby / kary / śmierci; strach przed matką / ojcem / nauczycielem / chorobą / karą / śmiercią*.

3. «Прикметник / дієприкметник + *ze strachu*»: *blady, szary, nieprzytomny, obłąkany, oszalały, ledwie żywy ze strachu*. Наведені приклади маніфестують психічні прояви страху, коли людина не в стані логічно мислити, вона втрачає контроль над собою. Перші два контексти свідчать також про фізіологічні зміни в організмі під впливом відчуття страху – зниження артеріального тиску, внаслідок чого людина бліднішає.

4. «Дієслово + іменник *strach* у непрямих відмінках». Тут можна виділити такі тематичні групи: – каузативні конструкції зі значенням «викликати, спричиняти страх, страшити», де страх виступає об'єктом: *budzić / wzbudzić w kogoś strach; nabawić / napędzić kogoś strachu, rzucić na kogoś strach, napawać / napelniać kogoś strachem, zasiać / posiać strach*. Останні два словосполучення виражають порівняння страху із субстанцією, яка наповнює тіло людини, та як ніби початком, зародком страху, оскільки дієслова *zasiać, posiać* імплікують процес сівби;

– група словосполучень зі спільним сенсом «відчувати страх»: *czuć / poczuć strach; doznać / doświadczyć strachu; mieć stracha / boja / mojra /*

pietra / cykora / cykorię. У конструкціях *najeść się / nalykać się strachu* відповідне емоційне переживання пов'язується в носіїв польської мови з їжею. Наступні словосполучення типу *być / żyć w strachu* свідчать про те, що страх може виникати не лише несподівано та бути короткотривалим, а може формуватися досить довгий час, перетворюючись на фон внутрішнього життя людини.

До цієї групи належать також конструкції *drżeć / dygotać / trząść się ze strachu; uciekać w strachu; rzucić się w strachu do ucieczki*, що вказують на біхевіоральні прояви досліджуваного психічного стану. У страху людина може або рухатися, вдаватися до втечі, намагаючись уникнути небезпеки, – *rzucać się do ucieczki, wziąć nogi za pas, uciekać co sił, mało nóg nie pogubić, uciekać ile tchu starczy (ze strachu / w strachu), jak strach, to się i nogi znajdują*, або, навпаки, ціпеніє, завмирає на місці, намагаючись бути непомітною, – *drętwieć ze strachu / stać jak wryty / oniemiały / skamieniały, zmienić się w słup soli, siedzieć cicho jak mysz pod miotłą, siedzieć cicho i ani miauknąć / ani pary z gęby nie puścić*.

Сильний страх може порушувати нормальну діяльність внутрішніх органів: ці відчуття, як правило, пов'язані з роботою шлунка та болями в животі, пор. *mieć spodnie / majtki / portki pełne strachu, robić w majtki / portki ze strachu*; пор. також: «Powiedział, że brzuch go rozboleł **ze strachu**, jak go ten Niemiec uderzył (Grynberg H. Żydowska wojna). «Wącha: a z tego zapachu, Który mógł być skutkiem **strachu**, Wnosi, że to nieboszczyk i że już nieświeży» (Mickiewicz A. Przyjaciele)

До позначень вегетативно-соматичних проявів досліджуваного емоційного стану належать також звороти *pocić się ze strachu* та *trząść się ze strachu jak osika*, причому в останньому наявне порівняння із прототиповим ботанічним об'єктом;

– «опанувати страх» – *ujarzmić / opanować / przewyciężyć / pokonać / przetrwać / wygnać strach, wyzwolić się od strachu, zapanować nad starchem, pozbyć się strachu, zapomnieć o strachu* тощо. Наведені звороти свідчать про те, що людина у стані страху не лише втрачає панування над собою, але здатна також свідомо протистояти небажаному психологічному станові. Однак від страху особа може й померти, пор. *umrzeć ze strachu*. У сучасній польській мові цей фразеологізм вживається, як правило, з метою гіперболізації власних відчуттів, пор.: «Nawet nie wiedziałam dobrze, co to za dyscyplina ten dream jumping, a gdy jeden ze znajomych Pawła powiedział, że chodzi o skoki z wieżowca na gumowej linii, omal nie **umarłam ze strachu**. Bałam

się, że on w końcu skręci kark i zostanie młodą wdową» (Olivia 2005, nr 7). Цікаво відзначити, що паремії типу *kto umiera ze strachu, temu nie dzwonią / temu w kobyli leb dzwonią* [NKPP 3, с. 326] виражають негативну оцінку подібної смерті.

5. Конструкції, де в ролі підмета виступають соматичні назви, – *nogi uginają się komuś / pod kimś, serce bije komuś / wali jak młotem, włosy jeżą się komuś, zęby dzwonią / szczękają komuś ze / od strachu, krew krzepnie / stygnie / zastyga w czyichś żyłach* і суб'єктивні відчуття – *komuś przechodzą po plecach ciarki / dreszcze*. Ці фрази тематично належать до групи відчуття страху, але описують досліджуваний стан у більш образний спосіб.

6. «Іменник *strach* у Н. в. (у ролі підмета)». Як свідчать подібні конструкції, сполучуваність назви страху в польській мові значною мірою спирається на різних образних уявленнях, на метафорах. Так, страх у польській мові концептуалізується як хижа істота, надприродна сила, яка вороже налаштована по відношенню до людини, прагне заволодіти нею, про що свідчать колокації слова *strach* з такими дієсловами, як *chwycić, łapać, dławić, miotać, napadać, ściskać* тощо: *strach bierze / chwytą / łapie / pochwycił kogoś (za gardło, za krtani, za piersi, za serce); dławi kogoś (za gardło, za krtani); strach jeży włosy na głowie / miota kimś / napada kogoś / obezwładnia kogoś / odbiera komuś mowę; strach ogarnia / opada / opanowuje kogoś / pada na kogoś / porywa kogoś za włosy; strach przebiega komuś po skórze / przenika kogoś (czyjeś serce, do szpiku kości); strach ściska komuś gardło, krtani, piersi, serce; strach trzęsie kimś / trzyma kogoś w ryzach, za gardło* тощо. Пор. також: «*Był we mnie strach, który niszczył mnie od środka*» (Ostrowicka B. *Kraina kolorów – księga intryg*), «*Reżim upadł, ale strach pozostał i on zżera dusze*» (Rzeczpospolita 2000, nr 1202).

Персоніфікований образ страху-мучителя асоціюється в носіїв польської мови з холодом, який проникає і наповнює душу й серце людини, пор. *strach mrozi kogoś / obejmuje mrozem serce komuś, strach studzi krew, dreszcz strachu przejmuje kogoś*. Підтвердженням цієї думки можуть бути численні метафоричні контексти, які структурно не належать до аналізованої групи, але вказують на стійку асоціацію страху з низькою температурою, пор. *zimny pot oblewa kogoś, ktoś czuje zimny pot na plecach, coś kogoś zmroziło, ktoś poczuł chłód / lód wokół serca, lodowaty strach, ktoś zastygnął ze strachu, zimne poty biją na kogoś, ktoś czuje lód w sercu ze strachu*. У цьому випадку має місце типовий зв'язок між низькою температурою та нега-

тивно конотованими почуттями, про що свідчить й етимологія такої назви, як пол. заст. *mierzycząca* [MSZP, с. 140] «щось, що викликає відразу» ← **morz* «мороз», пол. *wstyd* ← **stud-* «вистигати», «мерзнути» [Boryś с. 713–714; Brückner с. 635]. Інакше кажучи, дослідження симптоматичних проявів деяких негативних емоцій доводить, що реакція душі на страх є подібною до реакції тіла на холод.

Словосполучення *strach napelnia / przepelnia kogoś* та *strach oblatuje / owiewa kogoś* маніфестують страх як рідку або газоподібну субстанцію.

На позначення зовнішнього вираження страху в межах досліджуваної групи функціонують такі метафоричні звороти, як *strach maluje się na czyjejś twarzy / czai się komuś w oczach, patrzy / wygląda / wuziera komuś z oczu*. Обличчя та очі людини уявляються в польській мовній картині світу як дзеркало, в якому відбиваються почуття й переживання особи. Згадаймо польське прислів'я з іменником *strach* у ролі підмета – *strach ma wielkie oczy (strach ma wielkie skrzydła)* «необгрунтовано перебільшений страх», відоме й іншим як слов'янським, так і неслов'янським мовам: укр. *страх має великі очі*, рос. у *страха глаза велики*, німені *die Furcht hat tausend Augen* «страх має тисячу очей» тощо.

7. «Іменник *strach* + прийменник *o* + іменник у 3. в.»: *strach o dziecko, o brata, przyjaciela, o pieniądze, o pracę, o bezpieczeństwo*. Вважаємо, що в цьому випадку йдеться не стільки про страх як такий, скільки про хвилювання, неспокій, тривогу.

8. «Іменник *strach* + інфінітив» зі значенням «страшно»: *strach chodzić, patrzeć, pomyśleć, robić*.

Крім того, встановлюються контексти зі словом *strach*, які свідчать радше не про душевний стан, а про міру і ступінь вираження експресії, емоційного ставлення мовця до висловлення, пор.: «*Strach! Jeszcze czegoś podobnego, jak długo żyję, nie widziałam*»; «*Stary się nagle ożywił. I rozgadał, ba! Rozpolitykował, aż strach!*» [SFJP 2, с. 223], *Strach się bać!*, пор. також розм. *strasznie ładnie, strasznie drogo*.

Досліджуваний апелятив має в польській мові великий словотвірний потенціал. До вербального блоку похідних належать лексеми книжн. *strachać się* «відчувати страх» (*strachać się piorunów, ciemności*) [PSWP 40, с. 314], *straszyć się* «лякати, страшити один одного» [SJPSz 3, с. 322]. Основними дієслівними лексемами, що виражають граматичне значення доконаного виду, є вербалив *przestraszyć się* та його корелят *wystraszyć się*. Ці одиниці є двовалентними, в реченні поширюються, як правило, назвою суб'єкта переживання

(причому для дієслова *wystraszyć się* ним може бути кожна жива істота, а для *przestraszyć się* лише особа) і назвою загрози: «*Gdy odeszła wtedy po tej kłótni, przestraszyłem się, że już nigdy nie wróci*» [SSG 4, с. 55], «*Wystraszył się odpowiedzialności*», «*Pies wystarszył się wystrzału*» [тс. 5, с. 189].

Серед субстантивних формацій функціонують найменування *przestrach* «відчуття страху, жаху, що виникло раптово, несподівано» (*spojrzeć na kogoś z przestrachem; przestrach ogarnia / paraliżuje kogoś*) [SJPSz 2, с. 951], *postrach* «пугало; особа або явище, які викликають страх» (*postrach całej okolicy*) [тс., с. 809], *nomina essendi straszność* «історія, оповідання, що викликає страх» (*nasłuchał się straszności*) [тс. 3, с. 321], *nomina essendi strachliwość* «схильність до відчування страху» – похідне утворення від *strachliwy* (*nadmierna, wrodzona strachliwość*) [тс., с. 320], *nomina agentis strachajło* «боягуз», *straszydło* «негарна людина; особа, яка викликає відразу» [тс., с. 320–321], а також *straszak* «револьвер або пістолет, що служить для стріляння холостими патронами, як правило, з метою налякати», «особа або річ, що лякає», «опудало» та *strachalka* «літературний твір про страхів» [PSWP 40, с. 321].

У кашубському діалекті польської мови фіксуються субстантивні суфіксальні формації типу *nomina attributiva strachlińc, strachoblivc, strachule* та *strachuta*, об'єднані спільним значенням «ляклива

людина; боягуз» [Skasz 5, с. 170–171], а також топоніми *Straševka* «назва лісу під Картошином» («*V Straševce strāši*»), *Strašnica* «назва пустки між Загужем та Чисовою» [тс., с. 174].

Серед похідних прикметників можна виділити декілька формацій: *straszny* «такий, який спричиняє страх; грізний, жахливий» (*straszny czyn; mieć straszne sny*), «дуже поганий, жахливий» (*straszna pogoda / choroba*) та «дуже великий» (*zarabiać straszne pieniądze*); *straszliwy* має значення, синонімічне до *straszny* (*straszliwa burza, pisać straszliwym stylem, straszliwe zmęczenie*); *strachliwy* «лякливий, боягузливий, полохливий» (*strachliwy koń, strachliwe dziecko*). Ці ад'єктиви слугували твірною основою для відповідних прислівників *strasznie, straszno, straszliwie* та *strachliwie* [SJPSz 3, с. 320–322].

Висновки. Таким чином, польська мова достатньо повно відбиває більшість проявів досліджуваної емоції, дає людську картину бачення цього переживання, яка є досить близькою до універсальної наукової картини, але водночас має свою національну специфіку, самобутність і неповторність. Перспективу подальших пошуків у галузі комплексного відтворення мовної картини внутрішнього світу людини вбачаємо у поглибленому дослідженні всіх конститuentів, які входять до структури лексико-семантичного мікрополя «Страх», а також порівняння й зіставлення отриманих результатів з фактами інших слов'янських мов.

Список літератури:

1. Лазуренко О.О. Психологія емоцій. К.: Книга плюс. 2018. 264 с.
2. Jędrzejko E., Nowakowska-Kempna I. O uczuciach i ich objawach w aspekcie semantyki leksykalnej. *Przegląd Humanistyczny*. 1985. № 7/8. S. 81–90.
3. Karaś A. Językowa konceptualizacja uczuć z grupy strachu na podstawie konstrukcji werbo-nominalnych. *Poradnik Językowy*. 2003. № 4. S. 27–35.
4. Nowakowska-Kempna I. Konceptualizacja uczuć w języku polskim. Cz. 2. Warszawa: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej, 2000. 438 s.
5. Nowakowska-Kempna I. Konceptualizacja uczuć w języku polskim. Warszawa: WSP, 1995. 272 s.
6. Nowakowska-Kempna I. Konstrukcje zdaniowe z leksykalnymi wykładnikami predykatów uczuć. Katowice: Uniwersytet Śląski, 1986. 338 s.
7. Tomczak K. Frazeologizmy nazywające strach w języku polskim. *Poradnik Językowy*. 1994. Z. 9. S. 26–33.
8. Tomczak K. Wyrażenia z leksemami strach i bać się we współczesnej polszczyźnie. *Semantyka i struktura wypowiedzi*. Pod red. R. Grzegorzyczkowej i Z. Zaron. Warszawa, 1997. S. 173–197.

Список джерел:

1. Boryś – Boryś W. Słownik etymologiczny języka polskiego. Kraków: Wydawnictwo Literackie, 2005. 864 s.
2. Brückner – Brückner A. Słownik etymologiczny języka polskiego. Warszawa: Wiedza Powszechna, 1970. 806 s.
3. ISJP – Inny słownik języka polskiego. Red. nac. M. Bańko. Warszawa: PWN, 2000. T. 1–2.
4. MSZP – Mały słownik zaginionej polszczyzny. Red. naukowy F. Wysocka. Kraków: Wydawnictwo Lexis, 2003. 397 s.
5. NKJP – Narodowy korpus języka polskiego. URL: <http://nkjp.pl/> (дата звернення: 12.10.2023).
6. NKPP – Nowa księga przysłów polskich. Red. nac. J. Krzyżanowski. Warszawa: PIW, 1969–1978. T. 1–4.
7. PSWP – Praktyczny słownik współczesnej polszczyzny. Pod red. H. Zgólkowej. Poznań: Kurpisz, 1994–2004. T. 1–48.

8. SFJP – Słownik frazeologiczny języka polskiego. Pod red. S. Skorupki. Warszawa: Wiedza Powszechna, 1974. T. 1–2.
9. SGP – Słownik gwar polskich. Pod red. M. Karasia. Warszawa, Kraków, Gdańsk: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1982-1994. T. 1–5.
10. SJPSz – Słownik języka polskiego. Pod red. M. Szymczaka. Warszawa: PWN, 1995. T. 1–3.
11. Skaszub – Sychta B. Słownik gwar kaszubskich na tle kultury ludowej. Wrocław, Warszawa, Kraków: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1967–1976. T. 1–5.
12. SSG – Słownik syntaktyczno-generatywny czasowników polskich. Pod red. K. Polańskiego. Wrocław, Warszawa, Kraków, Gdańsk: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1980–1992. T. 1–5.
13. SWB – Słownik wyrazów bliskoznacznych. Redaktorzy D. Ludwiczak i in. Warszawa: Wiedza Powszechna, 2004. 480 s.
14. WSFJP – Müldner-Nieckowski P., Łukasz Müldner-Nieckowski Ł. Wielki słownik frazeologiczny języka polskiego. Pomoc dla piszących. Warszawa: Wydawnictwo Aula, 2023. 1184 s.

Askerova I. A. REPRESENTATION OF THE EMOTIONAL EXPERIENCE OF FEAR IN THE POLISH LANGUAGE

The proposed article is dedicated to describing the linguistic features of representing the basic psychological phenomenon – fear – in the Polish linguistic worldview. Within the lexico-semantic field of emotion names, fear does not have a positively marked counterpart. A complex semantic-structural and linguo-cognitive analysis has been conducted, taking into account parameters such as primary/transferred meaning, secondary nature of emotion names, positive/negative marking, intensity, manifestation characteristics, cause, subject of experience, external expressions, and vegetative changes, among others. In the emotional lexicon, «strach» (fear) represents the direct, nominative core of the investigated micro-field. Typically, the motivation behind this term is the feeling of immediate, real danger. Another cause of this state is often associated with the anticipation of something unknown, the anticipation of something bad happening in the future. Fear is a powerful emotional experience, characteristic not only of humans but also of other living beings.

Linguistic facts confirm that in a state of fear, a person tries to stop the action of an undesirable factor on themselves, and to achieve this, they may hide, become unnoticed, or flee. External manifestations of this emotion include trembling and shivering of various body parts. Linguistic material vividly reflects vegetative changes in the body under the influence of fear. These changes include an increase in heart rate, a decrease in blood pressure, stomach pain, gastrointestinal disorders, etc. Physiological reactions also include stiffness and freezing. The heightened attention of speakers to the somatic characteristics of the state being studied can be explained by the nature of this emotion, which is characterized by strongly expressed physiological manifestations.

The lexeme “strach” (fear) is characterized by a wide lexical collocability. Reproduced figurative collocations indicate that in the linguistic worldview of Poles, fear is imagined as a rare or gaseous substance, coldness, a hostile creature antagonistic toward humans, a grain, food, illness, and more. The studied lexical unit is characterized by a high derivational potential and a wide range of derivatives.

Key words: *emotive vocabulary and phraseology, linguistic worldview, semantics, word-formation structure, lexico-semantic field, metaphor.*